

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asia: Suomen hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi. Luonnos 13.12.2024.

Suomen Ritarihuoneen lausunto hallituksen esityksestä heraldisen lautakunnan lakkauttamisesta.

Suomen hallitus esittää, että Kansallisarkiston alaisuudessa toimiva heraldinen lautakunta tulisi lakkauttaa. Aiemmasta poiketen laissa Kansallisarkistosta, 2 §, kohta 5, ei enää ”säädettäisi viranomaisen heraldisia kysymyksiä koskevasta asiantuntijatehtävästä ja heraldisen kulttuurin edistämistehtävästä.” Lakkauttamista perustellaan sillä, että ”Vaakunoilla, leimoilla ja muilla heraldisilla tunnuksilla ei enää ole sellaisia oikeusvarmuuteen tai viranomaistoimintaan muutoin liittyviä funktioita, että niitä varten olisi ylläpidettävä erillistä viranomaisasiantuntemusta aiheesta.”

Vaakunoilla, leimoilla ja muilla heraldisilla tunnuksilla on kuitenkin huomattava kansallinen merkitys. Niiden avulla mm. luodaan kansallista yhtenäisyyttä ja palkitaan ansioituneita kansalaisia/toimijoita. Siksi on enemmän kuin suotavaa, että maassamme toimii jokin instanssi, jonka tehtävänä on ottaa kantaa vaakunoiden, leimojen ja muiden heraldisten tunnusten laatimisesta ja käytöstä. Mainittakoon, että naapurimaassamme Ruotsissa on jopa valtionheraldikon virka.

Kansallisarkisto on valinnut heraldisen lautakunnan jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunnan jäsenet ovat heraldiikan asiantuntijoita eri aloilta ja tahoilta, ja lautakunta muodostaakin eräänlaisen kompetenssikeskuksen. Lautakunnan käymät keskustelut ja antamat lausunnot muokkaavat heraldista osaamista ja välittävät heraldista tietoa eri alojen viranomaisille,

yhdistyksille ja tutkijoille. Heraldinen lautakunta toimii hyvän heraldisen tavan ja suomalaisen, kansainvälisestikin arvostetun heraldisen perinteen pitkän jatkumon vaalijana ja kehittäjänä.

Lakkauttaminen ei ole perusteltua seuraavista syistä:

1. Kansallisarkiston ja sen heraldisen lautakunnan asiantuntijalausunnot mainitaan useassa eri laissa tai asetuksessa. Kuntalain (410/2015) mukaan kunnan (uuden) vaakunan hyväksyy valtuusto, sen jälkeen kun sille on saatu Kansallisarkiston lausunto. Kansallisarkiston heraldinen lautakunta tarkistaa, että vaakuna on laadittu taiteellisia ja historiallisia heraldisia sääntöjä noudattaen.

Tavaramerkkilaisissa (544/2019) säädetään yhtenä ehdottomana hylkäys- tai mitätöintiperusteena (12 § 6), että merkkiin on ilman asianomaista lupaa otettu valtion vaakuna, lippu tai muu tunnuskuva, suomalainen kunnanvaakuna taikka kansainvälisen valtioiden välisen järjestön lippu, vaakuna tai muu tunnuskuva tai tunnus, tai muu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen perustuva suojattu tunnus. Rajapinta siinä, milloin tällaiset kuuluvat tai eivät kuulu Suomen lipun ja Suomen vaakunan lain piiriin on häilyvä, ja siksi haastava. Ilman heraldisen lautakunnan pitkäaikaista tietotaitoa ja kokemusta useat harhauttavan samannäköiset tunnukset olisivat nyt tavaramerkkeinä, rikkoen lakia.

Huvialusten lipuista on säädetty Valtioneuvoston asetuksessa (1191/2018). Ennen kuin Liikenne- ja viestintävirasto vahvistaa uuden lipun, on hakemukseen liitettävä Kansallisarkiston lausunto erikoismerkkiehdotuksesta.

2. Heraldisen lautakunnan piiriin kuuluvat muun muassa myös Suomen maakuntien ja läänien nykyiset ja historialliset vaakunat, Suomen evankelisluterilaisen kirkon vaakunat sekä puolustusvoimien käyttämät tunnukset, liput ja vaakunat. Näiden kansallisesti merkittävien tunnusten ja symbolien väärinkäytösten ennaltaehkäisemisessä ovat heraldisen lautakunnan asiantuntijalausunnot merkittävässä asemassa.

3. Tasavallan presidentin myöntämien valtion virallisten ansioritarikuntien (Suomen Valkoisen Ruusun, Vapaudenristin ja Suomen Leijonan ritarikunnat) kunniamerkit kuuluvat heraldiikan piiriin. Virallisten tahojen luodessa uusia, tai uusiessa entisiä, ansiomerkkejään tulee suunnitelmat esitellä heraldiselle lautakunnalle. Asiantuntijuudellaan lautakunta voi estää tilanteita, joissa ansiomerkki tahattomasti tai tahallisesti muistuttaisi liikaa virallisen ansioritarikunnan kunniamerkkiä.

4. Suomen Ritarihuoneeseen immatrikuloitujen aatelissukujen vaakunat muodostavat Suomessa merkittävän kulttuuriperinnön. Aatelisvaakunoista on säädetty jo vuoden 1626 ritarihuonejärjestyksessä. Suomen Ritarihuoneen kannalta onkin ensiarvoisen tärkeää, että

heraldisia sääntöjä noudatetaan edelleen, kun uusia vaakunoita ja tunnuksia laaditaan. Tässäkin heraldisen lautakunnan rooli lausunnonantajana on erinomaisen tärkeä.

5. Se rahallinen säästö, joka saataisiin heraldisen lautakunnan lakkauttamisella on pieni. Lautakunnan sihteerin on määrätty käyttävän vain 10 % toiminnastaan lautakunnan asioihin. Lautakunnan muitten jäsenten kokouspalkkiot ovat mitättömät.

Suomen Ritarihuone kannattaa heraldisen lautakunnan puheenjohtajan, FT, dosentti Jussi Nuortevan lausuntoa. Heraldisen lautakunnan koottu asiantuntijuus on mittaamattoman arvokasta, eikä lautakunnan lakkauttamiselle löydy perusteltuja syitä.

af Hällström Magdalena
Ritarihuone